

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

HUDEBNÍ UMĚNÍ

KLAVÍR

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

F. CHOPIN – SCHERZA A JEJICH VRCHOLNÍ INTERPRETI

MAREK KOZÁK

Vedoucí práce:

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul:

Praha, 2016

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

ART OF MUSIC

PIANO

BACHELOR THESIS

F. CHOPIN – SCHERZI AND THE GREAT PIANISTS

MAREK KOZÁK

Leader:

Examiners:

Date of Graduate:

Academic Degree:

Prague, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

F. CHOPIN – SCHERZA A JEJICH VRCHOLNÍ INTERPRETI

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím odborné literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků společenské práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy, tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Abstrakt

Práce je rozdělena do dvou částí. V první části práce je stručně nastíněn životní osud F. Chopina, o kterém bylo napsáno již mnoho, takže se omezím pouze na základní životopisná fakta a zejména na období, ve kterém zkomponoval právě 4 scherza. Bude následovat pojednání o scherzu jako hudební formě, jejím vzniku a vývoji. V závěru první části práce je kapitola věnovaná scherzům F. Chopina a dalším skladbám, v nichž se hudební forma scherza vyskytuje. Druhá část práce je zaměřena na interpretační problematiku, rozbor několika nahrávek významných interpretů. Obsahuje také jejich stručné profily.

Abstract

The thesis is divided into two parts. In the first one I will marginally describe Chopin's life, although many pages about his life have been written - thus I will concentrate on basic biographical facts with an emphasis on the period in which those particular Scherzi were written. I will also describe scherzo as a musical form, its origin and structure. The last subchapter of the first part reveals scherzi in other pieces (sonatas etc.). The second part concentrates on interpretation, I will also analyze several recordings of famous pianists with their personal profiles included.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Osobnost Fryderyka Chopina.....	9
3. Scherzo.....	11
3.1. Vznik a vývoj hudební formy scherza	11
3.2. Chopinova scherza	12
3.3. Scherzo h moll op. 20	12
3.4. Scherzo b moll op. 31	13
3.5. Scherzo cis moll op. 39.....	13
3.6. Scherzo E dur op. 54.....	14
3.7. Forma scherza v ostatních Chopinových skladbách.....	14
3.7.1. Scherzo z klavírního tria g moll op. 8	14
3.7.2. Scherzo ze Sonáty b moll op. 35	15
3.7.3. Scherzo ze Sonáty h moll op. 58	15
3.7.4. Scherzo ze sonáty pro violoncello a klavír op. 65	15
3.8. Shrnutí	16
4. Interpretační problematika.....	17
4.1. Pohled na klavírní interpretaci v průběhu 20.–21. století	17
5. Interpretační rozbor nahrávek.....	19
5.1. Svjatoslav Richter (1915–1997).....	20
5.2. Claudio Arrau (1903–1991)	22
5.3. Arthur Rubinstein (1887–1982).....	24
5.4. Maurizio Pollini (*1942).....	27
5.5. Eugen Indjic (*1947).....	29
5.6. Yundi Li (*1982).....	31
6. Závěr	33
7. Seznam literatury a použitých pramenů	34

1. Úvod

Volba tématu bakalářské práce pro mne byla poměrně jednoduchá. Hudba a osobnost Fryderyka Chopina mne provází od dob studia na konzervatoři. Chopin patří k mým nejoblíbenějším autorům. S jeho čtyřmi scherzy jsem se setkal rovněž jako interpret a zajímaly mne okolnosti jejich vzniku, a také interpretační rozdíly v pojetí slavných pianistů.

První část práce obsahuje stručná životopisná data autora, obecné pojednání o formě scherza a jejím vývoji, a kapitolu o scherzech v tvorbě F. Chopina. Čtyři scherza nejsou jediná, která Chopin napsal, dále najdeme scherza v cyklických skladbách (Sonáty a trio).

Druhá část práce je zaměřena na interpretační problematiku. Nejdříve bude nabídnut obecnější pohled na interpretaci a její vývoj v průběhu minulého století a směr, kterým se dále vyvíjí. Hlavní část práce tvoří šest stručných profilů vrcholných pianistů a rozbor jejich nahrávek scherz. Jedná se o studiové nahrávky. Jejich pořadí bylo zvoleno záměrně. První trojice (Richter, Arrau, Rubinstein) zastupuje „starší“ generaci klavíristů, druhá trojice (Pollini, Indjic, Yundi) generaci „mladší“.

2. Osobnost Fryderyka Chopina

Fryderyk Chopin (1810 – 1849)

Nejslavnější polský hudební skladatel a klavírista se narodil pravděpodobně 1. března 1810 ve vesničce Żelazowa Wola, která se nachází asi 60 kilometrů západně od Varšavy. O datu jeho narození se dlouho vedly spory, ale on sám uznával toto datum. Až do svých dvaceti let (do vypuknutí Varšavského povstání) žil Chopin převážně ve Varšavě, s výjimkou prázdnin. Ty trávil u svých známých a přátel, jež poznal díky penzionátu, který vedli ve Varšavě jeho rodiče. Jeho otec Mikuláš Chopin, původem Francouz z Lotrinska, emigroval do Polska roku 1787 ve věku šestnácti let a sloužil v polské národní gardě. Zároveň vyučoval děti polských šlechticů, mj. hrabat Skarbků, s jejichž příbuznou, Justynou Krzyżanowskou, se oženil. Celá Chopinova rodina byla velmi muzikální. Otec hrál na housle a flétnu, matka hrála na klavír a dávala hodiny. Díky rodičům se tak Fryderyk brzy seznámil s hudbou v mnoha jejích formách. ¹

Od raného dětství o hudbu vykazoval zájem, proto také od svých pěti let začal docházet na pravidelné hodiny klavíru k českému emigrantovi Vojtěchu Živnému. Již v sedmi letech napsal svou první skladbu, která vyšla tiskem. Jednalo se o polonézu g moll. Ve stejném roce se rodina přestěhovala do Varšavy. Na podzim roku 1826 Chopin začal studovat tříletý kurs u polského skladatele Józefa Elsnera na varšavské konzervatoři. V ročním hodnocení Elsner zmiňuje Chopinův značný talent a hudební genialitu. Stejně jako Živný i Elsner vyzoroval rozkvétající talent. Elsnerův styl výuky byl založen na neochotě omezovat Chopina úzkoprsmými zastaralými akademickými pravidly, a na jeho rozhodnutí umožnit mladému umělci dospět v souladu s jeho přirozeností. ²

Po škole slavil Fryderyk úspěch koncertováním ve Vídni a Drážďanech, na území dnešního Česka měl malý soukromý recitál v Teplicích. V roce 1830 opustil Polsko a vydal se do Vídně. V roce 1831 přesídlil do Paříže, kde působil také jako

---

¹ IWASKIEWICZ J. – Fryderyk Chopin. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957, 347 s.

² IWASKIEWICZ J. – Fryderyk Chopin. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957, 347 s.

učitel hudby. Zde navázal vztah se spisovatelkou George Sandovou, se kterou se však nikdy neoženil. V letech 1838–1839 pobýval na Mallorce (George Sandová jeden z jejich pobytů líčí ve své knize *Zima na Mallorce*), kde těžce onemocněl tuberkulózou. Často pobýval v lázních po celé Evropě, v roce 1848 cestoval i po Anglii a Skotsku. Svě nemoci podlehl 17. října 1849 v Paříži, kde je též pohřben. Jeho srdce ve stříbrné schránce je však uloženo ve Varšavě (v chrámu sv. Kříže).³ Na jeho počest se ve Varšavě konají mezinárodní soutěže mladých klavíristů.

Svá díla psal především pro sólový klavír a všechny jeho ostatní skladby obsahují klavírní part. Mezi nejvýznamnější skladby patří nokturna z 30. a 40. let, kde se uplatnila velice jemná, zpěvná a figuracemi opředená melodika, nebo cyklus preludií, zobrazující jeho improvizační schopnosti. Ze šesti skladeb pro klavír a orchestr vynikají především dva klavírní koncerty. Komponoval také taneční skladby, přičemž polský národní prvek vyniká nejvíce v 60 mazurkách a ve slavnostních polonézách. Jeho 18 dochovaných valčíků má oproti tomu převážně salónní ráz. Neméně důležité místo v jeho tvorbě zaujímají 3 sonáty pro klavír ale hlavně také čtyři balady a scherza.⁴

---

³ Fryderyk Franciszek Chopin. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://en.chopin.nifc.pl/chopin/life/biography/page/1>

⁴ Fryderyk Franciszek Chopin. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://en.chopin.nifc.pl/chopin/life/biography/page/1>

3. Scherzo

3.1. Vznik a vývoj hudební formy scherza

První výskyt scherza v hudebním světě nás zavádí do 16. století. První skladby tohoto názvu byly vokální, během 17. století též instrumentální. Už tehdy se jednalo o miniaturní skladby žertovného charakteru. Velký vzestup scherza je možné pozorovat v tvorbě J. Haydna a L. van Beethovena, kteří nahradili ve svých symfoniích a sonátových formách menuet právě scherzem. Po menuetu převzalo scherzo třídílnou formu složenou (často da capo) a třídobý takt. V Beethovenově tvorbě lze najít skladby, které se občas pohybují mezi menuetem a scherzem. Scherza jako samostatná závažná díla se komponují od 19. století.⁵ Zajímavostí je, že pouhé tři roky po Beethovenově smrti zkomponoval Chopin své první Scherzo h moll, které se ani trochu nepodobá těm, která skládal Beethoven. Snad jen po stránce formální jsou si scherza podobná, oba autoři mají ve svých scherzech minimálně dvě rozdílné myšlenky. U Beethovena spočívá kontrast často pouze v tom, že díl A je v durové tónině a díl B v mollové (maggiore, minore). Chopin jde ve své kontrastnosti mnohem dál. Jeho myšlenky jsou propracovanější a mnohem více rozdílné. Právě na přelomu klasicismu a romantismu zaznamenalo scherzo zásadní rozdíl v obsahu skladby a v hudebním výrazu. Beethoven je v zásadě racionální skladatel, naopak Chopin emotivní. Dalším společným rysem je třídobý takt. V období romantismu byla forma scherza populární, velmi známá jsou instrumentální scherza například Antonína Dvořáka (Scherzo capricioso) nebo Josefa Suka (Fantastické scherzo).

---

⁵ ZENKL, L. *ABC hudebních forem*. Praha : Praga, 1999, 256 s.

3.2. Chopinova scherza

Je zajímavé zamyslet se nad tím, co mohlo v době Chopina znamenat scherzo. Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, scherzo znamená něco žertovného. Tohoto prvku se však v Chopinových scherzech vyskytuje poměrně málo. Žertovný prvek ve scherzu je typický pro období klasicismu. Chopina můžeme považovat za inovátora scherz, protože z nich vytvořil samostatná, mistrovská díla, která jsou i po téměř 200 letech od svého vzniku součástí repertoáru většiny pianistů.

3.3. Scherzo h moll op. 20

Scherzo h moll op. 20 má velmi jednoduchou stavbu formy ABA, která je typická pro scherza v symfoniích Beethovena. Krajní části jsou nezvykle bouřlivé. Po dvou akordech, které zní jako křik ze zoufalosti, následují rychlé pasáže, ve kterých se těžko hledá melodie. Klidnější je druhá myšlenka, ve které spolu ruce vedou dialog, po něm následuje přetvoření první myšlenky, které vede k vrcholu a hlavní téma se opět vrací. Chopin vše opakuje ještě jednou, teprve po třetím opakování nastupuje prostřední část. Tónina se mění z h moll na stejnojmennou H dur, tempo z presta na molto più lento, a rytmus se mění na monotónní, ukolébavkový. Je zde citována polská koleda „Lulajże Jezuniu“ (v překladu „Spi malý Ježíšku“), která se opakuje několikrát ve středním hlase, harmonie je vyjádřená jen lehce basem a sopránem. Po opakování nečekaně nastupují dva akordy, které nás opět přenášejí do hlavní části. Coda je krátká, ale velmi dramatická, plná figurací, jež vedou k disonantnímu akordu, který je devětkrát zopakovaný. Skladba je ukončená chromatickou stupnicí a sledem bouřlivých akordů.

Scherzo h moll vyšlo tiskem v roce 1835, ale pravděpodobně vznikalo o čtyři nebo pět let dříve, kdy Chopin dojel po opuštění Varšavy do Vídně. Zde se dozvěděl o vypuknutí listopadového povstání. Právě po odjezdu z Polska se skladatelův talent rychle rozvíjí. V této době vznikaly i etudy op. 10, první nocturna, mazurky, a je pravděpodobné, že vznikaly i první skicy balady g moll.

Scherzo h moll nese opusové číslo 20 a kompozice je věnována Thomasi Albrechtovi.⁶

3.4. Scherzo b moll op. 31

Necelé tři roky po vydání Scherza h moll, v listopadu 1837, vyšlo tiskem Scherzo b moll op. 31. Tato kompozice, věnována kněžně Adéle von Furstenstein⁷, je velmi bohatá. Hlavní téma se skládá ze dvou elementů - tichého zamumlání a akordového výbuchu. Krátká virtuózní spojka nás vede k druhému tématu. To má zpěvný charakter, ale dokreslují ho bouřlivé figury. Celá část je opakována bez větších změn. Prostřední část začíná klidným chorálem v A dur. Po něm následuje lyrická část v cis moll, která je o něco živější. Další téma přináší valčíkový rytmus, následuje virtuózní epizoda, ale tato myšlenka není rozvíjená, místo toho se autor vrací k chorálu a opakuje celou sekvenci. Teprve nyní vše vede k vrcholu, kde se objevují virtuózní spojky a počáteční téma. Dlouhá sekvence pak přináší uklidnění. Stejně jako ve scherzu h moll, hlavní část se opakuje pouze jednou a následuje virtuózní coda.

3.5. Scherzo cis moll op. 39

Ve Scherzu cis moll, op. 39 se Chopin vrací k modelu Scherza h moll, tedy ke kontrastu. Naznačuje to i téměř identické tempo: presto con fuoco. Po úvodních tázacích frázích nastupuje hlavní téma v dvojitých oktávách. Kontrastní téma obsahuje dvě složky – rozvíjející se pochodové akordy a girlandové figury směrem dolů z vrchních rejstříků. Tato část se rozvíjí postupně a vede až k opětovnému uvedení hlavních témat. Čím dál tím více vášnivá melodie vede k šílené codě plné technických obtíží. Kompozice vznikla v roce 1839 a je věnována Adolfu Gutmannovi.⁸

---

⁶ Scherzo in B minor op. 20. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/2/id/65>

⁷ Scherzo in B flat minor op. 31. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/5/id/86>

⁸ Scherzo in C sharp minor op. 39. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/5/id/97>

3.6. Scherzo E dur op. 54

Poslední Chopinovo Scherzo E dur, op. 54, vzniklo v nejšťastnějším období skladatelova života, kdy trávil čas po boku George Sandové v Nohant (roky 1842–1843).⁹ Je to jediné optimistické scherzo ve skladatelově tvorbě. I když je hlavní téma plné energie a humoru (zde už ne černého), i zde jsou dramatická místa, například před střední částí. Hlavní myšlenka střední části patří mezi nejkrásnější melodie, které Chopin kdy napsal. Scherzo má opět třídílnou formu ABA.

Tato čtyři díla Chopin zkomponoval mezi léty 1830 až 1843. Jedná se o skladby o průměrné délce trvání přibližně 10 minut.

3.7. Forma scherza v ostatních Chopinových skladbách

Stručně zmíníme také další Chopinova díla, ve kterých se forma scherza vyskytuje. Scherza najdeme v klavírním triu, v druhé a třetí klavírní sonátě, dále v sonátě pro violoncello a klavír.

3.7.1. Scherzo z klavírního tria g moll op. 8

Klavírní trio g moll op. 8 patří k Chopinovým raným skladbám. Napsal ho v mládí a jedná se o spíše studijní dílo. Zkomponoval ho v roce 1829, premiéru mělo o rok později v Chopinově bytě ve Varšavě za přítomnosti jeho učitelů – Elsnera a Živného.¹⁰ Celé trio je čtyřvěté. Zajímavostí je, že Scherzo nalezneme na místě druhé věty, tedy proti klasickým zvyklostem, kdy je většinou Scherzo v sonátovém cyklu jako věta třetí. Scherzo je v tónině G dur, optimistického charakteru, v třídobém taktu a třídílné formě s doslovnou reprízou (da capo). Střední díl skladby nese název trio. Podobnost scherza vůči těm pozdějším je tedy minimální.

---

⁹ Scherzo in E major op. 54. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/6/id/117>

¹⁰ Trio in G minor op. 8. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/1/id/44>

3.7.2. Scherzo ze Sonáty b moll op. 35

Sonáta b moll op. 35 je často považována za jedno z nejgeniálnějších a nejpozoruhodnějších děl 19. století. Je velmi známá díky smutečnímu pochodu. Jedná se o dramatické dílo, které má v sobě mnoho technických i výrazových obtíží. Chopin zkomponoval tuto sonátu v roce 1839.¹¹ Její druhá věta, scherzo, je pokračováním dramatu první věty. Charakter je velmi agresivní až démonický. Charakteristické znaky scherza zde zůstávají – třídobý takt, třídlíná forma (ne však s da capo reprízou jako tomu bylo v klavírním triu), a obsahuje velký kontrast mezi hlavním a vedlejším tématem.

3.7.3. Scherzo ze Sonáty h moll op. 58

Sonáta h moll op. 58 je rovněž čtyřvěté mistrovské dílo, které Chopin zkomponoval v roce 1844, tedy o 5 let později než Sonátu b moll op. 35 a 5 let před svou smrtí.¹² Druhá část této sonáty je scherzo v tónině Es dur. Krajiní díly jsou velmi brilantní, kontrastní je střední díl, ve kterém Chopin moduluje do základní tóniny díla. Oproti scherzu ze sonáty b moll je toto scherzo přibližně poloviční délky.

3.7.4. Scherzo ze sonáty pro violoncello a klavír op. 65

Sonáta pro violoncello a klavír g moll je dílo, které Chopin zkomponoval pár let před svou smrtí (1846–1847).¹³ Rovněž na druhém místě najdeme scherzo, v tónině d moll, střední díl moduluje do paralelní tóniny D dur.

---

¹¹ Piano sonata no. 2 in B flat minor. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/5/id/92>

¹² Piano sonata no. 3 in B minor. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/6/id/122>

¹³ Sonata in g minor for piano and cello. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/7/id/133>

3.8. Shrnutí

Také v těchto dílech se neobjevuje nic žertovného v pravém slova smyslu. Výjimkou je scherzo z klavírního tria op. 8. Tam optimistický ráz scherza umocňuje tónina G dur. Kdybychom měli charakterizovat všechna klavírní scherza v díle Fryderyka Chopina, je možné vypožorovat, že se v nich střídá přízračnost s nebeským klidem. Všechna scherza jsou založena na kontrastu dvou zmíněných prvků, které v sobě skrývají mnoho různých odstínů. Přízračný prvek je místy až démonicky temný (například krajní části Scherza h moll nebo 2. věty ze Sonáty b moll). Protipól k tomu tvoří střední díly, ve kterých nám dává Chopin nahlédnout do svého nejhlubšího nitra.

4. Interpretační problematika

4.1. Pohled na klavírní interpretaci v průběhu 20.–21. století

Každá interpretace přináší něco nového, objevného. Ty nejlepší z nich se zapisují do dějin prostřednictvím zvukových záznamů a dnes máme jedinečnou možnost zamyslet se nad tím, jakým vývojem prochází a procházela klavírní interpretace nejen Chopinových děl. Vývojem prochází také zvuková a nahrávací technika, díky které se současné nahrávky stávají dokonalými z hlediska čistoty. V dobách 1. poloviny 20. století nebylo možné to, co se dnes běžně užívá při natáčení – stříhová úprava. S tím souvisí charakteristický rys starších interpretací, jsou často pomalejší a nejsou stoprocentně čisté. Což ovšem neznamená, že starší generace pianistů neuměla hrát rychle a čistě. Spíš to budí dojem, že se mění vnímání rychlosti a dalších aspektů klavírní hry. Velmi slyšitelné je to u tempa, dnes se vše hraje podstatně rychleji než dříve, a s tím souvisí také vývoj klavírní techniky.

Obrovská výhoda dnešní doby spočívá v tom, že si můžeme porovnat desítky klavíristů, různých věkových kategorií, různých národností, škol a tradic. To je velká výhoda a zároveň inspirace. Každé plus má v sobě však i nějaké mínus. V první polovině 20. století teprve nahrávací technika začínala, neexistoval internet a stovky různých nahrávek, každý interpret si proto musel vytvořit vlastní názor a neměl možnost nechat se ovlivnit, snad jedině tím, co sám slyšel na koncertech. Ti nejlepší měli možnost studovat u žáků F. Liszta a měli takto blíže k romantické interpretaci. Dnes sice máme možnost slyšet stovky vynikajících výkonů, ať už na koncertech nebo na zvukových nahrávkách, ale kdo nám dnes může říct, že slyšel hrát velikány, jako byli právě F. Chopin nebo F. Liszt? Díky obrovským možnostem a vývoji zvukové techniky, jsou nám známe například nahrávky některých Lisztových žáků (např. M. Rozenthal a další). Tyto nahrávky mají v sobě osobitější kouzlo oproti těm současným.

V dnešní době směřuje vše k dokonalosti, včetně nástrojů samotných. Tomuto aktuálnímu trendu hodně napomáhají asijské pianisté, kteří jsou od dětství vedeni k neuvěřitelné pracovitosti, a tudíž se jejich technické schopnosti většinou nedají srovnávat s těmi našimi, evropskými. Hudba však není jen o technických dovednostech, proto se nejednou stane, že technika přebíjí muzikálnost. Je třeba

se zamýšlet globálně. Je pravděpodobné, že průměrný asijský pianista bude hrát spíš „technicky“, naopak u průměrného evropského pianisty bude většinou převládat muzikálnost. V obou případech najdeme výjimky, pak se jedná o lidi, kteří mají vyvážené obě složky hry, a navíc ještě něco osobitého k tomu. Takové pianisty potom můžeme slyšet na světových podiích jako laureáty velkých soutěží. Nezbyvá než doufat, že dokonalost nepřebije geniální obsah Chopinovy hudby, který je natolik ojedinělý, že je stále jedním z nejvíc hraných klavírních skladatelů.

Na velkých soutěžích můžeme také často slyšet velmi extrémní výkony, které ztrácejí na přirozenosti. Možná je to právě zmíněná touha po ztracené originalitě a osobitosti. Většinou však tyto výkony „za každou cenu osobité“ nejsou přijímány s nadšením, protože kde něco přebývá, tam také něco chybí. Ideální je dle mého osobního názoru rovnováha všech hudebních prvků a určitá dávka pokory vůči autorovi. Osobní vklad je nezbytný, ale nesmí převažovat příliš nad záměrem skladatele, pak se totiž vytrácí smysl interpretování díla.

5. Interpretační rozbor nahrávek

- Nahrávka Svjatoslava Richtera z roku 1977 (ruská škola)¹⁴
- Nahrávka Claudio Arrau z roku 1984 (německá škola s americkými kořeny) ¹⁵
- Nahrávka Arthura Rubinsteina z roku 1932 (německá škola s polskými kořeny) ¹⁶
- Nahrávka Maurizio Polliniho z roku 1991 (italská škola)¹⁷
- Nahrávka Eugena Indjice z roku 2007 (francouzská škola)¹⁸
- Nahrávka Yundi Li z roku 2004 (čínsko - německá škola)¹⁹

---

¹⁴ Chopin - Scherzi - Richter studio. *Youtube* [online]. [cit. 2016-03-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=CdaKOLIRP4s>

¹⁵ Claudio Arrau plays Chopin 4 Scherzi. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=6Y6-Rqm7xz0>

¹⁶ RUBINSTEIN - CHOPIN SCHERZO no.1 (1932) FIRST RECORDING. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fyhmW5qRyE0>
RUBINSTEIN - CHOPIN SCHERZO no.2 (1932) FIRST RECORDING. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=NEi2mleDRwk>
RUBINSTEIN - CHOPIN SCHERZO no.3 (1932) FIRST RECORDING. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=SfTuvbogWag>
Arthur RUBINSTEIN - Chopin scherzo no. 4 E-dur (1932) FIRST RECORDING. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=fG2mv7RSxzo>

¹⁷ Maurizio Pollini plays Chopin 4 Scherzi. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=UR69RpvHD6c&list=PLD4473CB5AB853BF5>

¹⁸ CD „Chopin – 4 Scherzi, Impromptus – Eugen Indjic“ Bydgoszcz : Calliope, 2007

¹⁹ Yundi Li - Chopin Scherzi, Impromptus. *Youtube* [online]. [cit. 2016-02-12]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=8tZ0qFnxmGI&list=PLtXVRk9uhea6_yh4vsU1PBUDXSeFpsvzg

5.1. Svjatoslav Richter (1915–1997)

Richter je považován za jednoho z největších pianistů 20. století. Narodil se 15. března 1915 v ukrajinském městě Žitomiru. Jeho pianistický vývoj nebyl zdaleka tak jednoznačný jako u jiných zázračných klavíristů. Svědčí o tom jeho původní sen a touha stát se operním dirigentem. Tento sen se mu však nesplnil a působil jako operní korepetitor. Odtud nejspíš získal svou neuvěřitelnou „manuální zručnost“. Později studoval na Moskevské konzervatoři u H. Neujgauze a stal se jedním z jeho nejlepších žáků. Sám Nevgauz na něj vzpomínal se slovy „Hle přišel žák, o jakém jsem celý život snil“.²⁰

Pro interpretační rozbor v rámci této práce byla vybrána studiová nahrávka z roku 1977 z Mnichova. Scherzo h moll pojal Richter velmi dramaticky, již od prvních akordů je slyšet, že interpret správně pochopil charakter skladby. I přes velmi výbušný náboj zachoval kultivovaný zvukový projev, což není vždy samozřejmostí. Zajímavé je, jak velký tempový nepoměr má Richter vždy v recitativních akordech na konci virtuózní plochy. Jakmile doposlechne poslední pomlku, vrací se náhle do původního tempa, které drží v rychlých částech bez jakýchkoliv změn. Úvod střední části hraje velmi pomalu, umírněně až staticky, v dalších opakujících se frázích si dovolí velmi vkusná rubata, která pomůžou geniální výstavbě celé části i celého scherza.

Scherzo b moll začíná Richter hrůzostrašně, úvodní akordy jsou v jeho podání možná až moc výbušné. V lyrické části v tónině Des dur ukazuje posluchačům svůj velký smysl pro celistvost, hraje ji na jeden nádech bez jakéhokoliv počkání na bas. Velmi tahovou plochu přeruší až statický díl v A dur s chorálními akordy, které zní v jeho interpretaci niterně. Celistvě začíná hned na další straně od stále modulující melodie v cis moll, kterou v repríze zahraje s rubatovou obměnou. Celé Scherzo mu graduje do obrovského forte, které stejně jako u Scherza h moll neztrácí zvukovou kvalitu. Reprízu úvodního dílu hraje obdobně, jen lyrický díl v Des dur cítí ještě ve větším tahu až do závěrečné cody. Posluchač má u jeho hry pocit neustálé gradace, ačkoliv celou codu drží v původním tempu.

Scherzo cis moll zaujme posluchače hned první sforzátovou fanfárou, kterou Svjatoslav Richter zahraje v pianissimu. Tím jen potvrzuje, že sforzato v hudbě má být jakýmsi překvapením, nikoli nutně hlasitým akcentem. Ostatní sforzata

---

²⁰ JURÍK, M. *Richter*. Praha : Supraphon, 1974, 59 s.

už interpret graduje až do hlavního tématu, které hraje Beethovenovsky pevně, na dnešní poměry trochu pomalu. Je zajímavé, že hned na druhé straně postupně zrychluje, ale u oktávového tématu se zase vrátí do původně zatěžkaného stylu hry. Střední část v Des dur hraje velmi klidně, ale se správným smyslem pro celek. Staví z chorálního motivu, který je vždy přerušen „zvonečkovými“ motivy shora dolů, velmi dlouhou frází. Je zvláštní, že napotřetí chorální akordy hraje v pianu, oproti jiným interpretům. Závěrečnou gradaci i codu drží podobně jako u Scherza b moll v jednotném tempu.

Scherzo E dur působí na dnešní dobu trochu zvláštně a pomalu. Je překvapující, jak si Richter potrpí v předchozích třech Scherzech na tempové poměry a většinou velmi přísně drží tempo. Ne snad že by měl ve Scherzu E dur nějaké zásadní tempové výkyvy, ale bývá obvyklejší krajní části Scherza vnímat spíše rytmičtěji. U Richtera je to naopak, krajní části hraje občas velmi uvolněně, a naopak střední část pojímá celistvě. Z celé nahrávky je zřejmý interpretační záměr, který ovšem úplně nekoresponduje s mou vlastní představou o této skladbě. V krajních částech Scherza střídá prudce charaktery, občas to vyznívá trochu „nechopinovsky“.

Z celkového zhodnocení je jasné, že se jedná o mistrovskou interpretaci. Richterovi se podařilo vyjádřit v každém scherzu jiný hudební příběh.

5.2. Claudio Arrau (1903–1991)

Medailonek interpreta

Claudio Arrau byl klavírista chilsko – amerického původu. Narodil se 6. února 1903. Jeho otec byl oční lékař, matka hrála s velkým zaujetím na klavír. Sám Arrau vzpomíná na dětství: „U nás jsme hudbu měli rádi, ve smyslu povolání ovšem rodina hudebnická nebyla. Mou matku bylo možno označit za dobrou hudební amatérku“.²¹ Claudio prošel velmi zajímavým vývojem, byl označován jako zázračné dítě, ale trvalo dlouho, než našel schopného učitele. Nakonec se stal jeho učitelem Martin Krause, jeden z posledních žáků Ference Liszta. Měl pověst vynikajícího učitele v Berlíně a naučil Arraua pianistické řemeslo. Krause učil Arraua pouze do jeho patnácti let, pak bohužel zemřel. Dalšího učitele již Arrau neměl. Byl to člověk nesmírně pracovitý, svědčí o tom širší repertoár (od Bacha po Messiaena). Byl častým hostem koncertních podií ve světě, ale také v Praze.²² Cílem mé práce ale není psát fakta o jeho životě, nýbrž zamyslet se nad jeho interpretačním mistrovstvím.

Nahrávka scherz

Pro interpretační rozbor byla zvolena záměrně nahrávka z doby, kdy bylo Claudio Arrauovi 81 let. Nahrávka je z roku 1984. Svědčí o vzácných schopnostech mimořádného klavíristy, který byl i v pokročilém věku schopný zahrát tak technicky náročné skladby, jako jsou právě čtyři Scherza F. Chopina.

Scherzo h moll v jeho podání je jedna z nejdelších nahrávek, která vůbec existuje. Průměrná délka prvního Scherza je okolo 9 minut, Arrau ho hraje téměř 12 minut. Z toho vyplývá, že tempo je pomalejší, než na jaké jsme dnes zvyklí, neznamená to však, že je to špatně. Je pozoruhodné, jak si Arrau všímá různých detailů mezi intervaly. Ani v těch nejrychlejších pasážích v jeho hře není možné slyšet jedinou notu zahrnou pouze „na efekt“. Celé Scherzo nevyznívá tak dramaticky jako například u Richtera. Jeho hra není strhující, ale je plná noblesy a elegance. Zajímavá je jeho práce s rubatem ve střední části. Richter hraje střední část střídavě a umírněně, Arrau si dopřává mnohem více času na konci frází, a člověk má při poslechu pocit, jakoby na podiu tvořil a improvizoval. Při

---

²¹ BURIAN, V. K. *Arrau*. Praha : Supraphon, 1986, 51 s.

²² BURIAN, V. K. *Arrau*. Praha : Supraphon, 1986, 51 s.

poslechu cody musí být všem jasné, že pomalejší tempo volil záměrně, ne z technických důvodů.

Začátek Scherza b moll hraje Arrau uhlazeně a kulatým zvukem. Zdařile vyznívá lyrické téma v Des dur, v jeho hře je spousta poezie. Neuvěřitelný je jeho smysl pro celek. I přes velkou celistvost zůstává jeho hra klidná a vyrovnaná. Podobně jako u Scherza h moll, tempo je i zde o něco pomalejší než bývá v dnešní době zvykem.

U Scherza cis moll zaujme posluchače hlavní oktávové téma, které hraje Arrau s pedálem. Celý úvodní díl hraje s velkým nadhledem a elegancí. Je pro něj charakteristický kulatý ton, kterého se nevzdává ani ve forte. Proto možná nevyznívá dostatečně kontrastně střední díl v Des dur. Přijde mi, jakoby si to sám uvědomil a při návratu do reprízy začal s větším nasazením. Repríza je proto dramatictější a pevnější. Mimořádně krásně hraje přechod z E dur dílu do mollové verze.

V úvodním dílu Scherza E dur si Arrau dává záležet na melodii a vztahy mezi intervaly. Nepřevládá u něj virtuosita nad obsahem. Ve středním dílu je slyšet jeho smysl pro polyfonii, každý hlas má jasně odlišený a melodie je krásně čitelná. Třetí opakování tématu hraje nejnaléhavěji a v největším tahu, o to více si dovolí rubato na přechodu do reprízy. Repríza je opět charakterově jasnější než začáteční díl, podobně jako ve scherzu cis moll. Má větší energii i rychlejší úhoz. Zvláštní péči věnuje Arrau práci s protihlasy v levé ruce.

Shrnutí

Celkově mne nahrávka oslovila a je mi jeho způsob hry blízký. Tempově hraje Arrau pomaleji, než jsme dnes zvyklí, ale přijde mi to samozřejmé vzhledem k jeho věku při natáčení a také vzhledem k době, ve které žil. Volba pomalejšího tempa není z důvodů absence virtuosy či technických problémů, vždyť již ve 12 letech hrával všechny Transcendentální etudy F. Liszta.

5.3. Arthur Rubinstein (1887–1982)

Medailonek interpreta

Arthur Rubinstein byl polský klavírista. Narodil se 28. ledna 1887 v Lodži. Podobně jako předchozí interpret Claudio Arrau, také Arthur Rubinstein měl svého jediného učitele v Berlíně. Na doporučení houslisty a Brahmsova blízkého přítele Joachima se stal Rubinstein žákem profesora Karla Heinricha Bartha, který sám studoval u Ference Liszta. O neporozumění mezi učitelem a žákem je možné více přečíst ve vzpomínkách Arthura Rubinsteina, kde popisuje své hudební začátky a dále celý, velmi bohatý hudební i osobní život. Ovlivnilo ho setkání s mnoha významnými osobnostmi, jako např. J. I. Paderewski, C. Saint – Saens, P. Ducas, M. Ravel, K. Szymanowski a desítky dalších. Mnoho skladatelů mu věnovalo svá díla a on je s velkým úspěchem premiéroval. Byl o něm natočen dokument „Arthur Rubinstein – The Love of Life”.²³

Nahrávka scherz

Rubinstein nahrál Chopinova Scherza několikrát za svůj život. Záměrně jsem vybral nahrávku první, z roku 1932. V předchozích dvou interpretacích byly hodnoceny neuvěřitelně zralé projevy vrcholných umělců. Někomu by možná mohla chybět energie a dravost. Tyto vlastnosti ale rozhodně nechybí v této mladistvé nahrávce, která ukazuje, jakým vývojem si Arthur Rubinstein prošel. Nahrávky scherz jsou jedny z prvních, které vůbec natočil, a je v nich znát spoustu technických „nedokonalostí“, které on sám v knize *Moje mladá léta* popisuje. Tyto nedokonalosti však v pozdějších nahrávkách už nenajdeme. Objev nahrávací techniky ho přiměl k velké tvůrčí práci na sobě a na rozvíjení svého geniálního talentu. Co je na této nahrávce neuvěřitelně cenného, je Rubinsteinův přístup a nadšení k hudbě, které všechny drobné nečistoty a nedokonalosti přebijí.

Scherzo h moll překvapí svou ohnivostí. Oproti nahrávce C. Arraua je to snad nejrychlejší verze, která existuje. A. Rubinstein hraje první Scherzo za 8 minut. Jeho hra má obrovský náboj, energii a tah. Největší překvapení pro mne byl přechod na codu, kdy Rubinstein závěrečnou gradaci zahrál s obrovským

---

²³ RUBINSTEIN, A. *Moje mladá léta*. Jinočany : H & H. 2001, 575 s.

crescendem a rubatem, codu doslova „vypálil“ v subito pianissimo, které samozřejmě vygradoval do fortissima. Celý dojem nahrávky je velmi strhující.

Totéž se dá napsat o jeho interpretaci Scherza b moll. Pomlky na první straně, které většina pianistů spíš prodlouží nebo doposlechne s největším napětím, Rubinstein nedočkavě zkrátí a s velkým nasazením zahraje dramatický výkřik. Přesto se nedá říct, že by jeho interpretace byla „nechopinovská“, nebo ztratila poezii. I když je celé Scherzo rychlejší, dopřeje si Rubinstein v lyrickém tématu vkusných rubat. Prvního uklidnění se dočkáme až ve středním dílu v A dur, kde nechává posluchače poprvé vydechnout. Chvilu klidu netrvá dlouho a v momentě, kdy se začne pohybovat basová linka, Rubinstein hraje opět ve velkém tahu. Někdo by mohl namítnout, že hraje až zbytečně rychle a divoce. V provedení se dokonce mírně ztratí v hudebním textu, ale můžeme si domyslet, že v roce 1932 nebyla ještě zvuková technologie tak vyspělá a nebylo možné natáčet jako v dnešní době, kdy jsou nahrávky neuvěřitelně čisté. Repríza Scherza působí ještě ohnivěji než úvod. U Scherz h moll a b moll je pro Rubinsteinovu interpretaci společné, že statická místa s jednou harmonií, která se nemění příliš často, zachovává interpret nebesky klidné. Místa s pohybujícím se basem naopak cítí živě.

Scherzo cis moll hraje Rubinstein velmi dramaticky. Oktávové téma hraje více tahově, než rytmicky. Celkově přistupuje k dílu celistvě a jednotlivé, dokonale procítěné hudební obrázky skládá do jednoho obrovského celku. Zakládá si na kontrastu jednotlivých prvků, což je charakteristické pro toto Scherzo. Oktávy působí přízračně, piana tajemně, gradace mohou působit místy neklidně. U střední části v Des dur platí totéž, celistvá hra bez zbytečných zastávek.

Scherzo E dur bývá ze všech čtyř nejméně populární. Možná právě proto interpretace této skladby jsou v podání legendárních pianistů tak moc rozdílné. U předchozích tří Scherz takové rozdíly nebývají. Nahrávka tohoto Scherza s Arthurem Rubinsteinem je velmi zdařilá, podařilo se mu sloučit plynulost s velkými kontrasty a prudkými změnami charakterů, což je pro mne zásadní u této skladby. V předchozích nahrávkách bylo slyšet mnoho časových rubat. Překvapující bylo, jak rychle hraje Rubinstein střední zpěvnou část. Pochopil ji jako nekonečnou melodii, kterou podal jako jednu celistvou myšlenku. Celé Scherzo působí lehce, vzletně a hravě.

Shrnutí

Nahrávka působí velmi svěže a přirozeně. Rubinstein je typem emocionálního hráče (alespoň v době nahrávky). Je zajímavé porovnat si, jak hrál Rubinstein všechna Scherza o několik let později. Postupem života se více zamýšlel, takže pozdější interpretace již nepůsobí tak mladistvě a nerozvázně, ale emocionální složka hry stále převažuje nad tou racionální.

5.4. Maurizio Pollini (*1942)

Medailonek interpreta

Maurizio Pollini se narodil 5. ledna 1942 v Milánu jako syn italského sochaře. Studoval na milánské konzervatoři u Carla Vidussa. Předchozí kapitola je věnována Arthuru Rubinsteinovi, a právě ten byl předsedou poroty na Mezinárodní klavírní soutěži Fryderyka Chopina ve Varšavě v roce 1960, kdy získal první cenu Maurizio Pollini. Proto volba další nahrávky padla právě na něj. Varšavskou soutěží odstartovala kariéra nejednomu klavíristovi, stejně tomu tak bylo i u Polliniho. Nedlouho po vítězství natočil Chopinův první klavírní koncert a všechny etudy pro vydavatelství EMI. Později se ještě věnoval studiu u Artura Benedetta Michelangeliho.²⁴

Nahrávka scherz

Pro interpretační rozbor byla vybrána nahrávka Chopinových scherz, které Maurizio Pollini natočil v roce 1991 pro Deutsche Gramophon, spolu s nimi jsou ještě na kompaktním disku Berceuse op. 57 a Barkarola op. 60.²⁵

Maurizio Pollini má svůj ojedinělý styl hry, dalo by se o něm napsat, že hraje dokonale. Jeho interpretaci Scherza h moll se dá máloco vytknout. U starších nahrávek je v obtížných místech slyšet, že je určité místo pro interpreta opravdu těžké. V Polliniho interpretaci nic takového posluchač neslyší. Hraje s velkou lehkostí, technickou jistotou a správným charakterem. Oproti Rubinsteinově interpretaci ale v jeho hře nenajdeme tolik poezie a vnitřních pocitů. Je trochu jeho opakem, tedy spíše racionálním typem pianisty. Scherzo h moll působí po technické i zvukové stránce dokonale, ale mírně stroze po stránce emoční.

Scherzo b moll hraje Pollini niterně, posluchač může zejména ocenit jeho citlivou práci se zvukovými možnostmi klavíru. V celém Scherzu je jeho hlavním cílem melodie, kterou ani na chvíli neopouští. Zajímavé je, jak pracuje s kontrasty jednotlivých témat, začátek hraje strašidelně, pokračuje dramatickým výkřikem, lyrické téma v Des dur je v jeho podání něžné a citlivé. U středního dílu v A dur se věnuje práci s časem a rubatem. Celkově se nedostává do příliš velkého zvuku.

---

²⁴ Oficiální stránky Deutsche Gramophon. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.deutschegrammophon.com/en/artist/pollini/biography>

²⁵ Oficiální stránky Deutsche Gramophon. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.deutschegrammophon.com/en/cat/4316232>

Už při začátku třetího Scherza cis moll je pozornému posluchači jasné, že Pollini druhé Scherzo hrál záměrně jemněji a dramatický charakter s pevnějším zvukem si nechal na Scherzo cis moll. Celou úvodní část hraje poměrně velkým. V durové části se vrací opět do měkkého zvuku v akordech a velmi světlého ve „zvonečkových“ pasážích. Mohli bychom konstatovat, že jeho hlavním cílem u tohoto díla je vyjádření kontrastu a jeho hlavní vyjadřovacím prostředkem je zvuk. Časově se nepouští do žádných velkých rubat, hraje přirozeně a technicky naprosto dokonale.

Ve Scherzu E dur se Pollini vrací opět do jemnějšího stylu hry. Nadlehčený způsob hry a lehkost je tomuto scherzu blízká a dokonce žádoucí. Co ovšem může některým posluchačům mírně vadit, je trochu nepravidelná pulsace v krajních rytmických dílech. Některé čtvrtkové hodnoty zvláště roztáhne a nepodařilo se mi úplně rozpoznat jeho interpretační záměr. Naštěstí to není příliš často a nestává se z toho rušivý element. Ve střední části je těžké něco vytknout, jeho zvuk i práce s časem je přirozená. Přechod na reprízu hraje s obrovskou lehkostí a skoro celý v pianissimu, což je překvapivé, ale velmi působivé.

Shrnutí

Jde o mistrovskou nahrávku na vysoké úrovni. Pollinimu se podařilo ukázat, že každé Scherzo v sobě skrývá zajímavý hudební příběh a je něčím charakteristické. I když ne se vším můžeme souhlasit, jedná se o nahrávku, kde je vše důkladně promyšleno a je nám jasný interpretův záměr. Mě osobně nejvíce oslovila Polliniho interpretace Scherza cis moll a je pro mne inspirativní.

5.5. Eugen Indjic (*1947)

Medailonek interpreta

Narodil se v roce 1947 v Bělehradu, jeho matka byla amatérská klavíristka a otec srbský armádní důstojník. Když mu byly 4 roky, přestěhovali se spolu s jeho matkou do Ameriky, kde začalo také jeho hudební vzdělávání. Jeho učitelé byli Liubov Stephani a Benjamin Kalman. Později se stal studentem Alexandra Borovského v Bostonu. Je nositelem cen tří světových soutěží – Varšava 1970, Leeds 1972, Rubinstein 1974. Velkou zkušeností pro něj bylo setkání s Arthurem Rubinsteinem a dalšími významnými osobnostmi. V současné době je vyhledávaným interpretem nejen Chopinových děl. O jeho interpretačním umění byl již v jeho mládí napsán dánským kritikem tento výstižný výrok: „Chopina hraje jako Polák, Debussyho jako Francouz a Prokofieva jako Rus“.²⁶

Nahrávka scherz

Jeho nahrávka čtyř scherz je nejmladší z výběru v této práci. Natočil je spolu s Impromptus v roce 2007 v Bydgosci pro vydavatelství Calliope.²⁷

Scherzo h moll v jeho podání působí suverénně. V krajních částech převládá dramatický charakter, který se ovšem snoubí s velkou kvalitou zvuku. V jeho hře máme pocit symbiózy detailu a celku. Posluchače jistě zaujme svých přechodem na střední část, který vyznívá mimořádně, stejně jako celý střední díl. Málokdy slyšíme zajímavé protihlasy v levé ruce. Podobně jako většina pianistů cítí hlavní téma stále naléhavěji, a proto už v repríze je jeho zvuk zbytečně hutný. Nejvíce to vadí virtuózní codě, která by měla působit přízračněji a hrůzostrašněji. Celkový dojem z prvního Scherza je ale dobrý.

Nejinak je tomu u dalšího Scherza b moll. Začátek vystihuje Indjic strašidelně. Chopin jednou o tomto místě prohlásil, že to musí být „dům mrtvých“.²⁸ Jeho interpretace vzbuzuje hrůzostrašné asociace. Celé Scherzo působí přesvědčivě a

---

²⁶ Oficiální stránky Eugena Indjice. [online]. ©2016 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://eugenindjic.com/?lang=en>

²⁷ CD „Chopin – 4 Scherzi, Impromptus – Eugen Indjic“ Bydgoszcz : Calliope, 2007

²⁸ EIGELDINGER J.-J., *Chopin Pianist and Teacher as Seen by his Pupils*. Cambridge: University Press, 1986, 385 s.

zároveň přirozeně. Od začátku do konce plyne bez zbytečných zastavení a přitom je v něm tolik kontrastů a zvukově zajímavých míst, kolik je potřeba.

Mírné rozpaky vyvolává nahrávka Scherza cis moll. Jak jsem již zmiňoval v předchozích kapitolách, je nesmírně těžké zahrát čtyři scherza jako celek a najít v každém z nich nějaký příběh. Třetí Scherzo v podání Eugena Indjice působí trochu unaveně a univerzálně, ve střední části jsou slyšet i mírné technické nedokonalosti.

Obdobné pocity panují i při poslechnu posledního Scherza E dur. Celý díl A plyne až příliš hladce. Budí to tedy v posluchači dojem univerzálního tahu, který je samozřejmě v pořádku, pokud interpret zaujme malými detaily. Prvním zajímavým místem je až přechod na střední část, která ovšem po malém nádechu plyne zase až příliš jednotvárně. Celé Scherzo vyznívá trochu obyčejně, i když jde o interpreta velkých kvalit a zkušeností.

Shrnutí

Z této nahrávky mne velmi oslovily první dvě scherza, ty zbylá dvě zcela nesplnila má očekávání v porovnání s ostatními interprety. Působí na mne příliš sevřeně z časového hlediska, myslím, že v nich jde najít více zajímavých nápadů.

5.6. Yundi Li (*1982)

Medailonek interpreta

Yundi Li je čínský klavírista, známý také jako Yundi. Do dějin klavíru se zapsal vítězstvím v Mezinárodní klavírní soutěži F. Chopina ve Varšavě v roce 2000 a stal se tak nejmladším vítězem této soutěže a prvním čínským nositelem první ceny v historii. Krom hlavní ceny obdržel také speciální cenu za polonézu. Původně hrál na akordeon, na klavír začal hrát v 7 letech. Po svém vítězství ve Varšavě studoval ještě v Hannoveru. V současné době se věnuje koncertní a nahrávací činnosti po celém světě.²⁹ V loňském roce poprvé zasedl v hlavní porotě Mezinárodní klavírní soutěže F. Chopina ve Varšavě.

Nahrávka scherz

Kompletní nahrávku Scherz Fryderyka Chopina natočil pro Deutsche Gramophon v roce 2004, tedy čtyři roky po svém vítězství ve Varšavě. Spolu s nimi jsou na kompaktním disku ještě čtyři Impromptus.

Scherzo h moll pojal Yundi opravdu virtuózně. Zvukově vyznívá brilantně, ale otázkou je, jestli je tento non-legatový způsob hry ještě blízký Chopinovi a jeho tvorbě. Oproti starším nahrávkám je rozdíl zřetelný. Slyšíme, že hraje mimořádně vybavený pianista, se skvělými nápady a velkou pianistickou fantazií, ale s ne příliš chopinovskou duší. Nutno ale uznat, že z hlediska nápaditosti a tvořivosti je to jedna z nejlepších nahrávek, kterou jsem kdy slyšel.

Podobným stylem hraje i Scherzo b moll. Všechno je zvukově příliš zřetelné, a v mnohých místech je to na škodu věci. Zejména na místech, kde sám Chopin uvedl „sotto voce“. Začátek tohoto Scherza působí příliš efektně. Z dobových pramenů a korespondence víme, že Chopin nepovažoval Scherzo b moll za žertovné. Interpretace Yundiho ovšem opět uchvacuje posluchače svou nápaditostí, virtuozitou a brilancí. Ve středním dílu tohoto díla jsou zasněné pasáže, ve kterých nevydrží bohužel příliš dlouho. Každou gradaci hodně přehání a jde příliš rychle do crescenda, budí to dojem přehnané deklamace a

---

²⁹ Oficiální stránky Deutsche Gramophon. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://www.deutschegrammophon.com/en/artist/yundi/biography>

samozřejmě ve vypjatých vrcholových místech je již zvuku na Chopina příliš moc.

Nejinak je to u Scherza cis moll. Hned v úvodu je zvuk pro Chopina příliš tvrdý a na hranici ostrosti. Naštěstí toto malé mínus celé nahrávky vyvažuje Yundi zajímavou agogikou. Je vidět, že má ve své interpretaci naprosto jasno a vše je jeho záměrem. Například v sekvenčním postupu uprostřed scherza většina pianistů hraje poprvé pasáž důležitěji a podruhé formou ozvěny. Yundi začne z velkého piana a celou plochu staví jako velkou gradaci. Pokud jsem u Claudia Arrau konstatoval, že virtuosita nepřevládá nad obsahem, nemohu to napsat u Yundiho. Kdybych měl shrnout tuto interpretaci třemi slovy, byla by to virtuosita, zvuk a tvořivost.

Scherzo E dur mi v jeho podání přijde nejbližší stylu Chopina. Celková světlost úhozu a brilance je nejbližší charakteru tohoto jediného optimistického a vtipného Scherza. Velkým překvapením pro mne byla střední část tohoto Scherza.

Shrnutí

K celkovému pojetí tohoto interpreta se nestavím příliš nadšeně, ale při poslechu středního dílu Scherza E dur jsem byl unesený jeho zvukovou představivostí a neuvěřitelnými pianissimy, do kterých se dostal, a přesto jeho zvuk měl pořád velkou kvalitu. V repríze se zase vrátil do původního stylu hry, který ovšem často ozvláštnil nějakou zvukovou senzací.

6. Závěr

Z celého interpretačního rozboru plyne, že čtyři scherza F. Chopina představují pro pianistu nelehký a možná i nevděčný úkol. Sám jsem se o tomto mohl jako interpret přesvědčit. Nejtěžší je najít v každém z nich jiný hudební příběh a přitom zachovat styl Chopina. Málokterému interpretovi se to stoprocentně podařilo u všech čtyř Scherz. Protože je klavírní interpretace a její působení na posluchače vždy subjektivní, ne každý může s mým rozбором a hodnocením souhlasit, záleží vždy na vztahu mezi interpretem a posluchačem, a jejich momentálním rozpoložením. Není vyloučeno, že bych i já po určité době mohl změnit názor. Člověk prochází neustále tvůrčím vývojem a jeho pohled na interpretaci se s postupem času mění. I přesto jsem se snažil vycházet co nejvíce z faktů, z celkového dojmu a charakteristických rysů interpretů, které by měly zůstat pro čtenáře aktuální i po několika letech. Stejně tak se měnilo v průběhu 20. století i interpretační pojetí Chopinovy hudby. Interpreti starší generace (Richter, Arrau, Rubinstein) dávají přednost výrazovému pojetí skladeb a hlavně jejich obsahu. Mladší generace je individuálnější, ale v pojetí Yundi Li už se interpretace ubírá spíše virtuózním směrem a původní záměr starší generace i záměr samotného Chopina se trochu vytrácí.

7. Seznam literatury a použitých pramenů

Seznam pramenů:

Oficiální stránky Eugena Indjice. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z:

<http://eugenindjic.com/?lang=en>

Oficiální stránky Deutsche Gramophon. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z:

<http://www.deutschegrammophon.com/en/artist/pollini/biography>

Oficiální stránky Deutsche Gramophon. [online]. [cit. 2016-02-02]. Dostupné z:

<http://www.deutschegrammophon.com/en/artist/yundi/biography>

Oficiální stránky Deutsche Gramophon. [online]. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z:

<http://www.deutschegrammophon.com/en/cat/4316232>

Sonata in g minor for piano and cello. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/7/id/133>

Piano sonata no. 3 in B minor. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/6/id/122>

Piano sonata no. 2 in B flat minor. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/5/id/92>

Trio in G minor op. 8. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10].

Dostupné z: <http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/1/id/44>

Scherzo in B minor op. 20. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/2/id/65>

Scherzo in B flat minor op. 31. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/5/id/86>

Scherzo in C sharp minor op. 39. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/5/id/97>

Scherzo in E major op. 54. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/composition/detail/page/6/id/117>

Fryderyk Franciszek Chopin. *Narodowy Instytut Fryderyka Chopina* [online]. [cit. 2016-02-10]. Dostupné z:

<http://en.chopin.nifc.pl/chopin/life/biography/page/1>

Seznam literatury:

JURÍK, M. *Richter*. Praha : Supraphon, 1974, 59 s.

BURIAN, V. K. *Arrau*. Praha : Supraphon, 1986, 51 s.

RUBINSTEIN, A. *Moje mladá léta*. Jinočany : H & H. 2001, 575 s.

ZENKL, L. *ABC hudebních forem*. Praha : Praga, 1999, 256 s.

EIGELDINGER J.-J., *Chopin Pianist and Teacher as Seen by his Pupils*. Cambridge: University Press, 1986, 385 s.

IWASKIEWICZ J. – Fryderyk Chopin. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1957, 347 s.

CD „Chopin – 4 Scherzi, Impromptus – Eugen Indjic“ Bydgoszcz : Calliope, 2007